

Република Македонија
ИЗГРАДБА НА НОВА ДЕЛНИЦА НА АВТОПАТОТ
ДЕМИР КАПИЈА-СМОКВИЦА
ДЕЛ ОД ПАНЕВРОПСКИОТ КОРИДОР X
Ноември 2010

ПЛАН ЗА КОМПЕНЗАЦИЈА И СТЕКНУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ

Историјат

Коридорот X е најважниот елемент на клучната транспортна мрежа, која ги поврзува земјите од Југоисточна Европа. Патната инфраструктура игра огромна улога во економскиот развој, движењето на работната сила, како и за конкурентноста, во рамки на меѓународната распределба на транспортните операции. Тој е еден од клучните фактори, кои значително влијаат на економскиот развој и просторната структура на земјата (регионите).

Приоритетната транспортна оска ќе биде насочена кон продолжување на Развојот на Југоисточно европската регионална транспортна мрежа. Ова е во иста насока со главниот дел од патот на Коридорот X, кој ги поврзува Салзбург и Солун, преку Љубљана, Загреб, Белград и Скопје долг 1.451.4 км, кој се состои од автопати со повеќе ленти, кои изнесуваат 80% од неговата должина. Процентот на автопати со повеќе ленти се предвидува да достигне 90% на оската до 2008 година, со изградбата на сите словенечки и хрватски делници за да се надополни профилот на автопатот. Останатите делници од главниот дел од Коридорот X, за кои е потребна доизградба се Лесковац (Грабовница) во Р. Србија и Табановце-Куманово – која во моментот се наоѓа во изградба и Демир Капија-Смоквица во Р.Македонија.

Финансиска конструкција (ИФИ финансирање)

Јавниот придонес на државата за изградба на овој автопат со 4 ленти, во должина од 28.2 км ќе биде обезбеден преку заеми од ЕИБ и ЕБОР. ЕИБ ги известува државните власти за својата спремност да обезбеди заем во износ од 50% од вкупните трошоци за проектот. Покрај ова, ЕБОР ги известува властите на државата за нивната спремност да учествува во финансирање на проектот, преку обезбедување на заем од 100 милиони евра. Придонесот од ИПА за проектот, според ОПРД 2007-2009 година изнесува 27.4 милиони евра. По

ревизија на ОПРД за периодот 2010-2011 година, државните власти ќе побараат дополнителни 17.6 милиони евра за овој проект, или вкупно 45 милиони евра.

Конкретни цели кои треба да се остварат преку изградба на оваа делница:

- Да се олесни меѓународното и транзитното движење на луѓе и стоки во рамки на ЕУ и нејзините регионални соседи, преку доизградба на националните компоненти на Коридорот X, на ниво на автопат;
- Да се овозможи ефикасно движење на лица и стоки, што ќе претставува и подобување на животниот стандард, како и социо-економските услови во регионите преку доизградба на националните компоненти на Коридорот X.
- Да се унапреди одржливиот развој, особено преку минимизирање на негативните ефекти на сообраќајот врз животната средина, како и преку подобрување на безбедноста во сообраќајот, итн.

Институционална рамка

Оперативна структура на оперативната Програма за регионален развој, во согласност со Член 15 од Уредбата на Владата за ДИС, кој ќе се состои од ЦФЦД и надлежните структури за спроведување на ИПА, формирана во рамките на Министерството за транспорт и врски и Министерството за животна средина и просторно планирање, како и Проектната единица за имплементација, во рамки на Агенцијата за државни патишта, која делува како Посебно тело во рамки на Оперативната структура, во согласност со Член 31 на ИПА ИР, Член 6 (2) од FwA и Член 18 од владината Уредба за ДИС. Оперативната структура ќе биде одговорна за управување и спроведување на ОПРД, во согласност со принципот на здраво финансиско управување, како што е наведено во Член 28 од ИПА ИР, точка 6 од Анекс А, на FwA и Член 9 од владината Уредба за ДИС.

Сектор за централно финансирање и склучување договори

е сектор во рамки на Министерството за финансии, кое има улога на Раководител на Оперативната структура за Оперативната програма на

Компонетата за регионален развој задолжена функциите и одговорностите, како што е наведено во член 28, од ИПА ИР, и точка 6, од Анекс А на FwA

Надлежен координатор за акредитација

е Министерот за финансии, одговорен за издавање, мониторинг и одземање или повлекување на акредитацијата на НАО и НФ, во согласност со Член 24 од ИПА ИР, точка 1 од Анекс А на FwA и член 4, од владината Уредба за ДИС.

Раководител на Оперативна структура

преставува службеник на Минисерството за финансии, кој ќе раководи со ЦФЦД, и кој е одговорен за функциите и одговорностите определени за Оперативната структура, според член 28 од ИПА ИР, и точка 6 од Анекс А на FwA и член 9, од Уредбата на Владата за ДИС.

ИПА Координатор на Компонетата за регионален развој (дел за Транспорт)

е службеник на Министерството за транспорт и врски, одговорен за ИПА структурата, којашто ќе се воспостави во рамки на Министерството за транспорт и врски, и кој ќе обезбеди ефикасно и навремено спроведување на техничките аспекти на подготовката и спроведувањето на ОПРД, според одговорностите утврдени со член 11, на владината Уредба за ДИС.

Национален координатор за авторизација

Е службеник од висок ранг на Министерството за финансии, кој раководи со НФ, и на кој му е доверена целосна одговорност за финансиското управување со ИПА фондовите и ефикасното функционирање на раководните и контролните системи, и којшто ќе има одговорности согласно со член 25 на ИПА ИР, точка 4 на Анекс А од FwA и член 7 од владината Уредба за ДИС.

Координатор на ПЕИ

Е службеник на Агенцијата за државни патишта, одговорен за Проектната единица за имплементација, формирана во рамки на Агенцијата за државни патишта, којшто ќе обезбеди ефикасно и навремено спроведување на техничките аспекти на Проектот според Приоритетна оска 1 од ОПРД.

Посебно тело е Проектната единица за имплементација, во рамки на Агенцијата за државни патишта, како тело воспоставено во рамки на

Оперативната структура на ИПА Компонентата за регионален развој, во спогласност со член 31 од ИПА ИР, член 6 (2) од Рамковниот договор и член 18 од владината Уредба за ДИС.

Стратешки координатор

е Заменик претседател на Владата на Република Македонија задолжен за економски прашања, кој ќе обезбеди координација на Компонентата за регионален развој и ИПА Компонентата за развој на човечки ресурси, за кои е одговорен НИПАК, според член 23 од ИПА ИР, точка 3 од Анекс А, од FwA и член 6 од владината Уредба за ДИС.

Закон за експропријација на Република Македонија

Законот за експропријација („Службен весник на Република Македонија“ бр. 33/95, 20/98, 40/99, 31/03, 46/05, 10/08, 106/08, 76/10) со кои се уредува постапката за експропријација на имотот и правата кои произлегуваат од нив, за недвижен имот за проекти од јавен интерес.

Според овој закон, постапката за експропријација на земјиштето започнува со предлог за експропријација. Предлог за експропријација поднесува Корисникот на експропријацијата (Агенцијата за државни патишта) до Управата за имотно-правни односи (орган за експропријација).

Предлогот за експропријација содржи податоци за предлагачот на експропријацијата на земјиште, недвижноста за која се предлага експропријацијата, сопственикот на недвижноста, објектот, односно за изведување на други работи за кои е предвидена експропријацијата. Со предлогот за експропријација се поднесува и: Извод од актот за планирање на просторот, Нумерички податоци за недвижноста за која се предлага експропријацијата, понуда за видот и висината на надоместот за недвижноста за која се предлага експропријацијата, доказ за обезбедени средства за надомест на експроприраната недвижност (Годишна програма за изградба, реконструкција, одржување и заштита на државните патишта во Република Македонија) како и доказ за сопственост, кој се понудува како надомест, доколку таква понуда постои.

Во една друга постапка, која претходи на ова, во рамки на Агенцијата за државни патишта, формирана е Комисија за експропријација на земјиште, составена од три членови. Комисијата е формирана со помош на Одлука, која ја донесува Директорот на АДП. Членовите на комисијата, се овластуваат врз основа на ополномоштено писмо кое го издава Директорот на Агенцијата, со кои ги овластува во име на АДП да ги превземат сите активности потребни за извршување на постапката за експропријација, т.е. во подготовката, потпишувањето и поднесувањето на предлозите за експропријација, да учествуваат во дискусиите пред Управата за имотно-правни односи и да ги потпишуваат записниците, одлуките и исплаќањата потпишани пред телото за експропријација.

За потребите на постапката за експропријација, претходно се изработуваат Елаборати со премер на земјиште за експропријација, според постапка и начин предвидени во прописите за вршење на премер. Компаниите за премер се избираат на начин и постапка предвидени со Законот за јавни набавки.

Со цел да се одреди пазарната вредност на недвижен имот (структури), кој е предмет на експропријација, како и надоместот за земјоделските култури (на плодните парцели), Корисникот на експропријација ќе ангажира експерт од соодветната област. Постапката за нивниот избор се врши во согласност со законските прописи за јавни набавки. Наодите и мислењата, кои ги изготвуваат експертите, се поднесуваат до телото за експропријација, заедно со предлозите за нивна експропријација.

Со оглед дека предлозите за експропријација ќе се поднесуваат до овластената Управа за имотно-правни односи, телото за експропријација (Управата за имотно-правни односи) поднесува предлози со сите пропратни документи, до сопствениците на недвижен имот и до овластеното тело за управување со јавните книги (Агенција за катастар на недвижен имот) да ја завери експропријацијата. Потоа, телото за експропријација закажува расправа, на која се поканети и сопственикот и корисникот на експропријацијата (АДП).

Расправата завршува со потпишување на решението за исплата.

Овој вид на решение за исплата има правна сила на закон, а постапката за експропријација и определување на висината на компензацијата тогаш се сметаат за завршени. Решенијата за исплата ги потпишуваат членовите на комписијата, а исплатите кон поранешните сопственици се извршуваат веднаш, од страна на Корисникот на експропријацијара (од буџетот на АДП).

Доколку не може да се постигне решение, според предлогот за експропријација, телото на експропријација донесува одлука, со која се усвојува предлогот за експропријација. По стапување на сила на одлуката за експропријација, *ex officio*, или со предлог на поранешниот сопственик, се започнува постапка за утврдување на компензацијата за одземање на недвижен имот, пред надлежниот Суд.

Телото за експропријација е одговорно за поднесување на потпишаните договори, како и за донесените одлуки, до овластеното тело за управување со јавните книги, заради внесување на промена на сопственост врз одзементиот недвижен имот.

Анализа на потенцијалните пропусти во однос на барањата на ИФИ(висина на компензацијата, механизми за решавање на спорови).

Правичната вредност што Корисникот на експропријацијата ќе ја понуди за земјиштето кое е одземено, се утврдува од страна на Даночната Управа на општините, врз база на компаративни продажни трансакции, кои се извршени во последниот период во таа област, по претходно барање од Корисникот на експропријацијата.

Одлуките на Апелациониот Суд за утврдување на висината на компензацијата се законски обврзни и извршни. Кога овие Одлуки ќе се пополнат, исплатите кон поранешните сопственици се вршат веднаш од страна на Корисникот на експропријацијата (буџет на АДП).

Праксата покажува дека поранешните сопственици се повеќе спремни да добијат надомест за имотот во готовина.

Според Законот за експропријација, член 23 и 24, надоместот за експроприраната недвижност се определува по правило, со давање на друга соодветна недвижност или во пари, ако поранешниот сопственик, односно, носители на други имотни права и корисникот на експропријацијата не се договорат поинаку.

Во случаи кога, корисниците на експропријација немаат соодветно земјиште или поради други околности (масовни експропријации, експропријација на помали парцели), надоместот се определува во пари (во согласност со членот 23 и 24 од македонскиот Закон за експропријација).

Во Законот за експропријација на Република Македонија, член 23 и 24, се дава можност надоместот за експроприраното земјиште се определува со давање на

друго земјиште кое по големина, квалитет и локација е соодветно на експроприраното земјиште, со цел Корисникот на експропријацијата да ја изврши планираната експропријација на земјиштето. Во случај на масовна експропријација, т.е. обезбедување на голем број катастарски парцели, како потешкотија ќе се смета спроведувањето на целосната постапка за обезбедување на соодветен имот, кој, ќе претставува адекватен надомест за имотот одземен по пат на експропријација, според неговата големина, квалитетот и локацијата.

Соодветна компензација на имот претставува- обезбедување на имот кој содржи исти елементи како и имотот кој е одземен со експропријација, како што се: катастарска класа, климатски фактор и економски услови, а на градежно земјиште за погодноста за градба и местоположба на локацијата.

Исто така, како потешкотија може да се смета и спроведувањето на целосната постапка за обезбедување на соодветен имот, со кој Корисникот на експропријацијата ќе располага.

Пред отпочнување на постапката за експропријација, Корисникот на експропријацијата треба да има на располагање имот, кој ќе биде понуден како компензација за имотот одземен со експропријација. Ова е долга постапка, за која треба најмалку 5 месеци да се заврши.

Оваа постапка се врши во неколку фази, а во нејзиното извршување се вклучени и други државни институции.

Корисникот на експропријацијата поднесува барање за компензација на имот до Министерството за транспорт и врски – за градежно земјиште, или до Министерството за земјоделство – за земјоделско земјиште. Надлежното министерство проверува дали постои соодветен државен имот на располагање и бара претходна согласност за компензација на земјиштето од страна на Државниот правобранител, по што Владата на Република Македонија донесува одлука за компензација.

Предноста од компензација во готовина, на имот одземен со експропријација е дека, ќе се избегнат дополнителни одлагања, поради долготрајните постапки за соодветна компензација на имотот.

Проценка на потребите од стекнување на земјиште во хектари, поделена според намената на земјиштето и бројот на засегнати земјопоседници

Според елаборатите за експропријација на земјиштето, поднесени од страна на Проектантите на 1-ви февруари 2009 година и заверени во Катастарот на Република Македонија, се забележува дека за изградба на новата делница на автопатот потребни се околу **211,966.628ха**, земјиште кое треба да се одземе по пат на експропријација. Од вкупната површина на земјиштето што треба да се одземе по пат на експропријација, изразено во проценти, околу 85% од вкупното земјиште се наоѓа во државна сопственост или 197.736ха. Останатото земјиште, коешто треба да се одземе со експропријација, е поделено по хектари и изнесува: Градежно земјиште 0.016 ха; земјоделското земјиште (ниви) 14.225.48 ха; земјиште под пасишта 4.84 ха; шумското земјиште 0.27 ха, и земјиште под овоштарници 0.022 ха.

Деталната пресметка на вкупната површина во хектари и според број на сопственици е прикажана на долната Табела:

Земјиште од експропријација според намена	Градежно земјиште	Земјоделско Земјиште (ниви)	Пасишта	Шуми	Овоштарници	Државно земјиште	Вкупно
Површина во хектари	0.016	14,225.48	4.84	0.27	0,022	197,736	211,966.628
Број на сопственици	2	145	50	8	1	/	206

Како позитивна страна може да се смета фактот дека покрај делницата Демир Капија-Смоквица, долга 28км, дел од Паневропскиот Коридор X, вдлож целата површина не постојат структури кои се зафатени, или кои треба да се срушат (приватни куќи, згради и сл.) заради изградба на овој нов автопат.

Опис на минати и тековни активности за експропријација на земјиштето

Во февруари 2010 година Агенцијата за државни патишта, за потребите од експропријација на земјиштето достави 186 предлози за експропријација, до надлежните тела за имотно-правни односи – Одделение за управни постапки при Министерството за финансии.

Во периодот од март 2010 година, беа закажани и одржани дискусии, од кои 22 завршија со решенија за компензација, кои им беа исплатени на поранешните сопственици. За предлозите кои не завршија со надгодба со поранешните сопственици, беа донесени 177 одлуки.

Шеесет (60) одлуки беа прогласени за важечки, а за 26 беа поднесени жалби пред второстепената комисија при Владата на Република Македонија, од кои, 18 беа завршени, 6 судски постапки беа поднесени до Управниот суд, додека за две од нив истекува рокот за покренување на судска постапка пред Управниот суд.

Во основиот суд во Гевгелија и Неготино во тек се 88 постапки за утврдување на висината на компензацијата за земјиштето одземено со експропријација, а 3 жалби се поднесени до Апелациониот суд во Скопје.

Програма, буџет и временска рамка за завршување на експропријацијата на земјиштето.

АДП врши експропријација на земјиштето со сопствени трошоци. Во оваа фаза тие имаат само груба проценка за трошоците за експропријација, која ја дава проектантот, а која е еднаква на 1.2 милиони евра, потребни за завршување на експропријацијата на земјиштето.

Средствата се обезбедени преку Годишната програма за изградба, реконструкција, одржување и заштита на јавните патишта во Република Македонија („Службен весник на Р.Македонија“ бр. 06/10, 38/10, 121/10).

За самата експропријација се одвојуваат значителни средства, се со цел АДП да биде побезбеден. Точниот износ ќе се знае по завршување на сите постапки во Апелациониот суд.

Временска рамка – Се смета дека постапките за експропријација на земјиштето ќе бидат завршени пред потпишувањето на договорите за градежни работи.

Опис на механизмите за поплаки кои се достапни до засегнатите лица.

Според Законот за експропријација („Службен весник на Република Македонија“ бр. по. 33/95, 20/98, 40/99, 31/03, 46/05, 10/08, 106/08, 76/10), Законот за општа управна постапка (Службен весник на Република Македонија бр. 38/05, 110/08, 118,08), Законот за управни спорови (Службен весник на Република Македонија бр.62/06,27/08,117/09), незадоволната страна има право на жалба до второстепената комисија на Владата на Р. Македонија, против одлуката донесена од страна на телото за експропријација, во рок од (8) работни дена од приемот на одлуката.

Против одлуката на второстепената комисија на Владата на Р. Македонија, може да се покрене судска постапка до Управниот суд. Одлуката на Управниот суд е законски обврзна и извршна.

Во судските постапки за одредување на висината на компензацијата, незадоволната страна има право на жалба против одлуката на Основниот суд до Апелациониот суд.

Покрај ова, сите механизми за поплаки, воспоставени заради Проектот за Коридорот X (види План за ангажирање на заинтересирани страни) ќе бидат достапни до засегнатите лица.

Корисници без имотен лист

Во моментот се проценува дека со Проектот не е засегнат ниту еден корисник на земјиште кој не поседува имотен лист (неформални или „нелегални“ корисници на земјиште) Сепак, доколку се забележат вакви влијанија, на нив ќе се одговори во согласност со ЕБРД ПР5, вклучувајќи ги и следните чекори:

- Утврдување на засегнатите интереси и влијанијата;
- Дискусија за релокација и помошни мерки за засегнатите страни, случај по случај, во согласност со принципот дека засегнатата страна не треба да го изгуби својот извор на приходи и дека истите не треба да се најдат во полоша состојба по раселувањето.